

Kapitola 18

Energetika ve vnějších vztazích České republiky

Lukáš Tichý

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Přestože od rusko-ukrajinského plynového sporu v lednu 2009 nezasáhla Českou republiku, ani jiný členský stát EU žádná nová energetická krize v podobě výpadku dodávek ropy nebo plynu, byla v roce 2011 česká zahraniční politika konfrontována řadou klíčových událostí a rozhodnutí, které měly dopad na energetickou bezpečnost ČR a její vnější dimenzi. V roce 2011 odsunula do té doby prioritní téma zajištění bezpečných dodávek ropy a plynu na druhou kolej problematika jaderné bezpečnosti, jež určovala obsah nejen evropského, ale i celosvětového diskurzu. Příčinou zvýšeného zájmu se staly události v Japonsku, kde v březnu 2011 došlo k havárii jaderné elektrárny ve Fukušimě, která byla nejprve zasažena největším zemětřesením, jaké Japonsko v historii zažilo, a jeho ničivé důsledky byly ještě umocněny vlnou tsunami. Souběh dvou přírodních katastrof vyřadil záložní generátor elektrické energie a chlazení reaktoru, což vedlo k úniku radioaktivního materiálu.¹ EU v reakci na katastrofu JE v japonské Fukušimě rozhodla o provedení zátěžových testů všech 143 jaderných reaktorů v EU včetně dvou jaderných elektráren v ČR.

Události v japonské Fukušimě nezůstaly bez odezvy ani mezi členskými státy Evropské unie, která se ještě více rozdělila na dva ideologicky nesmiřitelné tábory: na zastánce (např. ČR, Francie, Velká Británie) a na odpůrce (zejm. Německo, Rakousko) jaderné energie. Německá vláda již v březnu 2011 rozhodla nejprve o okamžitém uzavření sedmi nejstarších jaderných reaktorů společně s poruchovým blokem v Krümmelu a následně o úplném odstavení zbývajících devíti reaktorů do roku 2022. Český premiér Petr Nečas naproti tomu 16. března jasně prohlásil, že ČR se nechystá odstavovat jaderné elektrárny, protože „*by to u nás vedlo k ekonomickým problémům na hranici ekonomické katastrofy*“.²

Vedle jaderné bezpečnosti řešila EU v roce 2011 také urychlení implementace třetího liberalizačního balíčku v členských státech a pomalý proces liberalizace vnitřního energetického trhu společně s nedostatečným propojením národních energetických

soustav. Jako diskriminující a poškozující energetické vztahy Ruska a EU označil třetí liberalizační balíček na začátku února 2011 ruský premiér Vladimir Putin při setkání s představiteli Evropské komise. Rusko se obává, že v důsledku liberalizace energetického trhu EU dojde k ohrožení investic ruské společnosti Gazprom a tím i snížení jejího podílu na evropském trhu.³ Jednání mezi Ruskou federací a Komisí o regulaci energetického trhu v zemích EU pokračovala i v říjnu, ovšem podle ruského ministra pro energetiku Sergeje Šmatka se dostala do slepé uličky, protože při rozhovorech se nebraly v úvahu zájmy Ruska.⁴

V možné souvislosti s podpisem dohody mezi Gazpromem a západoevropskými společnostmi Eni, EdF a Wintershall o novém plynovodu South Stream, nařídila v září 2011 Evropská komise kontroly u plynárenských firem ve střední a východní Evropě kvůli podezření, že si dodavatelé, přepravci a distributoři plynu mohli rozdělit trh dohodami, které jsou v rozporu s unijním právem.⁵ Naproti tomu energetické vztahy mezi ČR a Ruskem se v roce 2011 ubíraly opačným trendem zejména v oblasti jaderné energie.

Česká republika, na rozdíl od EU nebo Ruska, jehož energetickou politiku a bezpečnost upravuje Strategie rozvoje energetické politiky RF do roku 2020 a v listopadu 2009 nově upravená Energetická koncepce RF do roku 2030, nemá samostatný dokument, který by řešil pouze energetickou bezpečnost a vnější energetické vztahy. Bezpečnost v oblasti energetiky upravuje *Státní energetická koncepce z roku 2004* a návrh aktualizované *Státní energetické koncepce z února 2010*. Pouze okrajově upravují energetickou politiku a vnější dimenzi energetické bezpečnosti některé jiné materiály.

Například v červenci 2011 schválená *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, která na rozdíl od předchozí *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006*, kde není energetika téměř přítomna, definuje prosazování energetické bezpečnosti za jeden z hlavních principů multilaterální a bilaterální zahraniční politiky ČR. Na multilaterální úrovni v rámci EU by měla ČR hájit své strategické zájmy v oblasti energetické politiky, podporovat vytváření jednotného energetického trhu a zasazovat se o budování konkurenceschopného a efektivního evropského energetického sektoru.⁶ Nová koncepce zároveň uvádí prioritní oblasti a státy, na které by se ČR ve svých bilaterálních energetických vztazích měla zaměřit. Jde především o Rusko, Německo, země V4, ale i země severní a východní Afriky a Blízkého východu.⁷ Energetická bezpečnost je zmíněna také v nové *Bezpečnostní strategii ČR*, přijaté vládou v září 2011, která jako bezpečnostní hrozby v oblasti energetiky uvádí ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury a přerušování strategických surovin nebo energie.⁸

Nový samostatný dokument v oblasti energetické bezpečnosti ČR představují *Východiska pro koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky*, které vláda schválila v srpnu 2011. Východiska neřeší jen domácí zdroje, ale zabývají se i situací na globálních trzích a vymezují rizika a stručně navrhují možná řešení, mezi která patří např. další diverzifikace zdrojů a přepravních cest nebo posilování infrastruktury. Nový dokument zmiňuje také oblasti vnějších energetických vztahů, na které by se ČR při zajištění své energetické bezpečnosti měla soustředit, jako např. EU, V4, ale také Rusko.⁹

Stejně jako v evropské, také v české politické diskusi hrála v roce 2011 zásadní roli otázka jaderné bezpečnosti zaměřená na odstavení všech jaderných elektráren v Německu a na dostavbu dvou nových bloků JE Temelín, o kterou se ucházejí americká společnost Westinghouse, česko-ruské konsorcium firem Atomstrojexport, Hidropress a Škoda JS a francouzský koncern Areva. Dalším důležitým tématem byla implementace třetího liberalizačního balíčku EU do národního práva pomocí novely energetického zákona.¹⁰ Na druhou stranu problematika vnější dimenze energetické bezpečnosti nepatří tradičně u českých politických stran k zásadním otázkám.

Ostrá kritika se začátkem února 2011 snesla během prvního kola čtení na novelu energetického zákona, který zavádí mj. oddělení plynárenských společností od provozovatele přenosové soustavy a přináší větší liberalizaci energetického trhu a ochranu spotřebitelům. Podle opozičních poslanců Karla Šidla (KSCM) a Jiřího Krátkého (ČSSD) novela zvýší riziko korupce v případě rozhodování úřadů v energetice. Připomínky k novele měl i poslanec TOP 09 František Laudát, který se domnívá, že zákon je spíše cesta zpátky k větší byrokracii a může představovat nepříjemný zásah do malého a středního podnikání.¹¹

Vedle premiéra P. Nečase byl v roce 2011 aktivním politickým představitelem vnějších energetických vztahů také český prezident Václav Klaus. V září 2011 na půdě OSN prosazoval jadernou energii jako stabilní, legitimní a pro některé země nepostradatelný zdroj. „*Za Českou republiku říkám, že to, co se stalo ve Fukušimě, podle nás v žádném případě nezpochybňuje argumenty pro jadernou energetiku. Tyto argumenty jsou silné, ekonomiky racionální a přesvědčivé.*“¹² Již v květnu 2011 V. Klaus označil odstoupení Německa od jádra za iracionální. „*Já to považuji za naprosto nerozumný, populistický krok na německé straně.*“¹³ Velmi konkrétní byl také český prezident, pokud jde o jméno případného vítěze v tendru na dostavbu JE Temelín. Během pražského setkání s ruským prezidentem Dmitrijem Medveděvem v prosinci 2011 V. Klaus jasně prohlásil, že z trojice uchazečů o dostavbu JE Temelín nabízí relativně nejvyšší podíl možnosti spoluúčasti českých firem na subdodávkách Rusko, což „*Praha považuje za významnou věc*“.¹⁴

Výše zmíněná témata české politické diskuse společně s klíčovými událostmi v oblasti energetiky měly v roce 2011 zásadní vliv na směřování vnějších energetických vztahů ČR. Z pohledu vnější dimenze energetické bezpečnosti je pro ČR klíčový především prostor EU. Přestože energetická bezpečnost zůstává i nadále spíše v rukou členských států, je energetická politika ČR dlouhodobě konfrontována unijními (legislativní a politickými) návrhy a řadou iniciativ (zaměřených dovnitř i vně) ze strany EU. Pro vnější energetické vztahy ČR je také velmi důležitá spolupráce s ostatními středoevropskými zeměmi v rámci V4, kde se státy společně shodují na potřebě vzájemného propojení v oblasti energetické infrastruktury a na posílení dalšího využívání jaderné energie. Téma jaderné energie se objevilo i v bilaterálních energetických vztazích ČR s Německem a Rakouskem. Tendr na dostavbu jaderné elektrárny Temelín pak jasně určoval směr energetických vztahů ČR s USA, Ruskem a Francií.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetická bezpečnost ČR a EU

Na úrovni EU je pozice ČR v oblasti energetiky, podobně jako u ostatních členských států, ovlivňována jednak mechanismem vyjednávání, kdy řadu energetických otázek prosazuje ČR ve spolupráci s dalšími státy EU, ale také specifickými podmínkami, které v případě ČR vycházejí mj. z minimálních zásob nerostných surovin (ropy a zemního plynu) a vedou k hledání jiných zdrojů výroby elektrické energie (z jádra a uhlí). Zároveň aktivita ČR v rámci EU je určována energetickými prioritami a zájmy, jež se snaží prosazovat, přičemž v oblasti energetiky nemá ČR pouze jednu roli, ale ta se mění téma od tématu. Současně s tím se ČR snaží být konzistentní a ve většině případů také je.¹⁵

Česká republika podporovala energetiku jako jednu z hlavních priorit na půdě EU během svého předsednictví v Radě EU v první polovině roku 2009. V průběhu předsednictví se ČR podařilo sjednat dohodu o třetím liberalizačním balíčku v oblasti elektřiny a plynu a dosáhla ústupku na Evropském parlamentu v otázce vlastnického oddělení výroby a distribuce energií (tzv. unbundling).¹⁶ V oblasti investic pak došlo k přijetí Plánu hospodářské obnovy Evropy, který počítal s investicemi ve výši 4 mld. EUR do lepšího propojení a modernizace plynovodů, budování nových zásobníků a větrných elektráren a projektů CCS.¹⁷

Své priority v oblasti energetiky podporovala ČR na půdě EU i v roce 2010, kdy se např. podařilo ČR společně s ostatními státy V4 prosadit zohlednění problematiky ropovodu Družba při zpracovávání unijní studie o technických aspektech variabilního užití ropovodů a produktovodů ze třetích zemí do EU. V září 2010 pak ministři V4 zodpovědní za energetiku odeslali dopis komisaři Güntheru Oettingerovi, ve kterém zdůraznili své priority v souvislosti s chystaným infrastrukturním balíčkem. Následně došlo k vytvoření EU Skupiny na vysoké úrovni pro severojižní propojení (V4 + Bulharsko, Rumunsko), jejíž činnost byla oficiálně zahájena v březnu 2011.¹⁸

V porovnání s rokem 2010 byla ve sledovaném období aktivita České republiky v otázce energetiky, kterou je třeba zasadit do kontextu polského a maďarského předsednictví v Radě EU, velmi podobná. Příkladem české aktivity byl na začátku února 2011 mimořádný summit EU, kde ČR protestovala proti povinnému zahrnutí standardů energetické bezpečnosti pro všechny budovy pořizované veřejnými zakázkami.¹⁹ Zároveň ČR na summitu společně s dalšími členskými státy prosazovala, aby jaderná energetika byla chápána jako zdroj, který přispívá k nízkouhlíkaté politice.²⁰

Na začátku března 2011 vyzval evropský komisař pro energetiku G. Oettinger členské státy k urychlené liberalizaci trhu s elektřinou a zemním plynem a především k implementaci třetího liberalizačního balíčku do národního práva. To na konci roku 2011 nečinila více jak polovina členských států, naopak devět členských států, mj.

také ČR, balíček implementovaly. P. Nečas přesto na konferenci o jednotném energetickém trhu EU připustil, že ve vytváření jednotného trhu s energiemi v EU existují rezervy.²¹

Téma liberalizace energetického trhu následně odsunula do pozadí havárie JE v japonské Fukušimě v březnu 2011, po níž nařídila Evropská komise bezpečnostní opatření v podobě zátěžových testů všech jaderných reaktorů v EU.²² Ředitelka Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) Dana Drábová na zátěžové testy reagovala varováním, že politické požadavky některých zástupců EU při posuzování bezpečnosti elektráren mohou převážit nad technickými standardy, a tím ohrozit jaderné elektrárny a přivést jaderný sektor do ekonomických problémů.²³ Tyto obavy umocnily předchozí prohlášení G. Oettingera, podle kterého by EU měla zvážit, jestli může naplnit své energetické potřeby bez jaderné energie.²⁴

Evropská komise zároveň ve svém sdělení na začátku září 2011 vyzvala členské státy k jednotnému vystupování v energetických otázkách a silnějšímu mandátu pro vyjednávání a prosazování energetických cílů EU ve vztahu k Rusku, Turecku a zemím střední Asie a severní Afriky.²⁵ V novém návrhu pak Komise²⁶ uvedla, že členské státy mají povinnost informovat partnery v EU o vyjednávání dohod v oblasti energetiky se státy mimo Unii, a to před začátkem či po vyjednáváních.²⁷ V některých případech může navíc podle těchto návrhů Komise vyjednávat energetické dohody za národní vlády a nebo mohou být dohody se třetími zeměmi projednávány na úrovni EU, pokud je to nutné pro dosažení klíčových cílů EU.²⁸ Následně 12. září ministři pro evropské záležitosti a ministři zahraničních věcí pověřili Komisi, aby vyjednávala s Ázerbájdžánem a Turkmenistánem za celou EU o vybudování Transkaspického plynovodu. Zemní plyn, který bude od Kaspického moře do Evropy přiváděn, by měl v budoucnosti plnit potrubí trojice zamýšlených plynovodů Jižního koridoru, kam patří TAP, ITGI a především Nabucco, jehož realizaci dlouhodobě podporuje Komise, ale i ČR.²⁹

Přitom ještě v březnu 2011 se objevily informace, že investoři plynovodu Nabucco údajně zvažují odstoupení od projektu, neboť podle interní studie BP náklady na jeho výstavbu vzrostly z původních 8 mld. na 14,1 mld. EUR.³⁰ Společně s chystaným ruským plynovodem South Stream se pak oba projekty zdály z ekonomického hlediska jako iracionální, protože spotřeba plynu v EU nevypovídá o nutnosti budovat nové plynovody s velkou kapacitou.³¹ O důležitosti plynovodu South Stream se Komisi snažil v květnu 2011 přesvědčit ruský ministr pro energetiku S. Šmatko, který chtěl pro ruský plynovod ze strany EU, podobně jako v případě plynovodu Nord Stream, dosáhnout uznání projektu evropského zájmu.³² To se ovšem nepovedlo. G. Oettinger sice potvrdil význam plynovodu, nicméně prohlásil, že South Stream „není naší nejvyšší prioritou“.³³

V neposlední řadě Komise ohlásila v říjnu 2011 historicky první plán, který počítá s využitím části evropského rozpočtu pro období let 2014–2020 na výstavbu elektroenergetických přenosových soustav nebo plynovodů, mezi něž patří např. realizace plynovodů v tzv. Jižním koridoru. V infrastrukturním fondu má být na projekty, jejichž úkolem je přispívat k plnění cílů v oblasti klimatu a energetiky, vyhrazeno 9,1 mld. EUR a EU je podle návrhu připravena spolufinancovat projekty do výše 50 % až 80 %.³⁴ V listopadu 2011 pak zástupci deseti zemí východní a střední Evropy včetně

ČR společně s Evropskou komisí podepsali Memorandum o porozumění, ve kterém státy vyjádřily politickou vůli a záměr spolupracovat při přípravě a realizaci projektů v oblasti infrastruktury s cílem vytvoření severojižního propojení trhů s energiemi a zabezpečení dodávek energie. Z pohledu ČR je podle nového ministra průmyslu a obchodu Martina Kuby³⁵ „dohoda o to cennější, že vznikla z iniciativy zemí Visegrádské čtyřky...“.³⁶

Energetická bezpečnost ČR a V4

Energetická bezpečnost a propojení energetických sítí byly jedny z hlavních témat, na kterých se v roce 2011 shodli političtí představitelé zemí Visegrádské čtyřky. Shoda mezi státy V4 panovala také v oblasti spolupráce na poli jaderné energie, o které jednala Česká republika jak na bilaterální úrovni s jednotlivými státy, tj. Polskem, Maďarskem a Slovenskem, tak během svého předsednictví v rámci platformy V4.³⁷

Již 25. 1. 2011 jednali v Bratislavě ministři energetiky Slovenska, ČR, Polska a Maďarska ve formátu V4+ o diverzifikaci dodávek plynu v rámci severojižního koridoru ve střední, východní a jihovýchodní Evropě s cílem posílit energetickou bezpečnost střeoevropského regionu.³⁸ Podle výsledné dohody by se počínaje rokem 2011 měly během následujících několika let propojit plynárenské sítě zemí Visegrádské čtyřky a Chorvatska.³⁹ Jako první v polovině září 2011 propojil plynárenské soustavy České republiky a Polska v oblasti Těšínska společný vysokotlaký plynovod Stork. Podle premiéra Nečase znamená plynovod Stork „zvýšení energetické bezpečnosti ČR a vytváří se základ pro takzvané severojižní propojení, které umožní České republice mít v budoucnu přístup i k terminálům s LNG“.⁴⁰

V další fázi má být posílena možnost zpětného toku plynu z ČR na Slovensko a následně by mělo dojít k propojení slovenské a maďarské přepravní soustavy.⁴¹ Propojení plynové soustavy zemí V4 je důležitý krok k zajištění stabilních a bezpečných dodávek před neplánovaným výpadkem z jednoho zdroje, jako tomu bylo v případě několika plynových krizí mezi Ruskem a Ukrajinou, které se projeví krátkodobým přerušením dodávek do Evropské unie.⁴²

Česká republika, jež se po Slovensku v červenci 2011 postavila do čela V4, prosazovala uvnitř seskupení vedle jiných energetických témat např. debatu o pokračování jaderné energetiky v regionu, kterou podpořili všichni prezidenti zemí V4 na říjnovém summitu v Maďarsku. Stanovisko zemí V4 k jaderné energii asi nejlépe vystihl český prezident V. Klaus „Máme silný pocit, že by bylo absurdní zejména pro země našeho typu, které nemají plyn a jiné velmi lukrativní energetické zdroje, abychom se programu jaderné energetiky vzdávali.“⁴³

Otázka jaderné energetiky byla v roce 2011 společným tématem bilaterálních energetických vztahů ČR s ostatními zeměmi V4. Využívání a rozvoj jaderné energie podpořili prezidenti ČR a Slovenska na setkání v Bratislavě v červnu 2011, kde se V. Klaus a Ivan Gašparovič shodli, že odklon od jádra je nesmyslný a populistický krok.⁴⁴ Stejný názor panoval i mezi českým prezidentem a jeho maďarským protějškem Pálem Schmittem v průběhu společné schůzky v dubnu 2011, kdy oba dva prezidenti odmítli úvahy o tom, že by lidé měli přestat používat jadernou energii.⁴⁵

Stejným směrem se ubíraly i energetické vztahy mezi ČR a Polskem. Během setkání polského prezidenta Bronislawa Komorowského s V. Klausem 21. února vyjádřili nejprve oba prezidenti přesvědčení, že propojení plynovodů u česko-polských hranic ještě více posílí vzájemné vztahy.⁴⁶ Následně se v červenci 2011 v Praze shodli český premiér P. Nečas se svým polským protějškem Donaldem Tuskem na společném postupu při prosazování jaderné energie na půdě EU a na vytvoření protiváhy zemím, jako jsou Německo či Rakousko, které se chystají jádro přestat využívat nebo ho již odmítnout.⁴⁷

Bilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetické vztahy ČR–Rakousko

Naopak otázkou rozdílných názorů byla v roce 2011 jaderná energie ve vztazích mezi ČR a tradičně dlouhodobým odpůrcem jádra Rakouskem⁴⁸, kdy po havárii japonské jaderné elektrárny ve Fukušimě se rozpory obou zemí ještě více prohloubily. K respektování odlišných postojů obou zemí v otázce jaderné energetiky vyzval český premiér ve Vídni při březnovém setkání s rakouským prezidentem Heinzem Fischerm. Stejně stanovisko pak P. Nečas zopakoval během setkání s rakouským kancléřem Wernerem Faymannem.⁴⁹

Nicméně Rakousko ve svých protestech proti využívání jaderné energetiky v Evropě a proti rozšíření JE Temelín pokračovalo po celý rok 2011. Například v červenci rakouská vláda navrhla zákon, který by zakazoval dovoz proudu z jaderných elektráren v zahraničí, včetně z ČR. V září 2011 pak rakouský ministr zahraničí Michael Spindelegger prohlásil, že Rakousko využije všech „politických a právních prostředků, aby zabránilo další výstavbě jaderných elektráren v Česku“.⁵⁰

Energetické vztahy ČR–Německo

Jaderná energetika, ovlivněná rozhodnutím německé vlády uzavřít všechny své jaderné elektrárny nejpozději do roku 2022, byla také sporným tématem energetických vztahů ČR a Německa. O možných dopadech na český energetický sektor, pokud by ČR na krok SRN nijak nereagovala, např. zvýšením energetických kapacit dostavbou JE Temelín, hovořil 1. 6. 2011 při návštěvě Drážďan premiér P. Nečas.⁵¹ Ubezpečil však saského zemského premiéra Stanislawo Tillicha, že ČR rozhodnutí Německa respektuje, ale zároveň požádal, aby SRN respektovala rozhodnutí ČR dále využívat energii z jádra.⁵²

Pravdou zůstává, že německý odchod od jádra může do budoucna přinést určité komplikace, především pro energetické sítě v ČR a okolních zemích. SRN hodlá 27 % produkce elektřiny z jádra nahradit vedle uhlí a plynu zejména obnovitelnými zdroji, mj. výstavbou nových větrných elektráren na severu Německa, které nejsou v současné době podpořeny dostatečnou přenosovou infrastrukturou. Zároveň podle bývalého ředitele společnosti ČEZ Martina Romana bude SRN v souvislosti s uzavřením svých jaderných elektráren vytvářet enormní tlak na ČR, aby také ukončila výrobu energie z jádra a zastavila tendr na dostavbu JE Temelín.⁵³ Český premiér proto 23. 11. 2011 nabídl německé kancléřce Angele Merkelové uspořádání veřejné diskuse v Ně-

mecku o dostavbě JE Temelín, neboť pouze společný postup může podle něho vést k dalšímu posílení česko-německých vztahů a vzájemné spolupráce.⁵⁴

Vedle jaderné energetiky se v česko-německých energetických vztazích objevila také dlouho diskutovaná otázka propojení ropovodů Družba a IKL do německé rafinerie Spergau, kterou podpořil začátkem října 2011 český premiér v Drážďanech na společné sasko-české konferenci o energetice. P. Nečas zároveň uvedl, že česká státní akciová společnost Mero je připravená po technické stránce řešit propojení ropovodu Družba do Německa a hledat nejvhodnější variantu, ovšem za podmínky dostatečné disponibilní kapacity ropovodu TAL.⁵⁵ Podle bývalého ministra průmyslu a obchodu Martina Kocourka by pak propojení obou ropovodů posílilo energetickou bezpečnost v regionu.⁵⁶

Česká republika se během roku 2011 začala napojovat také na německou plynovodní soustavu prostřednictvím plynovodu Gazela, jehož výstavba byla zahájena v říjnu 2011. Na budovaný plynovod Gazela navázal již v roce 2010 německý plynovod Opal, který je od srpna 2011 propojen s ruským plynovodem Nord Stream, jehož první trasa byla otevřena začátkem listopadu 2011. Gazela bude největším českým vnitrostátním plynovodem s kapacitou až 33 mld. m³ plynu ročně, který spojí Krušné hory s Českým lesem a povede zemní plyn zejména do jižní části Německa. Část suroviny ale bude zůstat i v české síti, navíc Česká republika bude mít příjmy z tranzitních poplatků.⁵⁷

Energetické vztahy ČR–Rusko

Energetické vztahy mezi ČR a Ruskem se v roce 2011 vyvíjely ve znamení zájmu ruské společnosti Atomstrojexport o zakázku na výstavbu dalších dvou bloků JE Temelín a zároveň se opatrně ubíraly směrem ke zlepšení vzájemné spolupráce, kdy na rozdíl od předchozích let byly poměrně aktivní i české společnosti na ruském energetickém trhu. I když události na začátku roku 2011 nasvědčovaly spíše opačnému trendu. V polovině března 2011 vládu ČR vyděsila informace italské ropné a plynárenské skupiny ENI o záměru prodat třetinový podíl v České rafinérské ruské společnosti Gazprom, což by ve svém důsledku vedlo k ještě většímu posílení vlivu Ruska v českém energetickém sektoru.⁵⁸ Ovšem již 11. 4. 2011 oznámil Gazprom⁵⁹ odložení vstupu do českých rafinérií.⁶⁰

O bezpečnosti dodávek ruské ropy a plynu do ČR a přípravě společné deklarace o modernizaci průmyslu jednali 11. 11. 2011 ministr průmyslu a obchodu M. Kocourek s místopředsedou ruské vlády Alexanderem Žukovem.⁶¹ Hlavním cílem deklarace je zvýšení konkurenceschopnosti ekonomik obou zemí díky modernizaci průmyslu, palivoenergetického komplexu a dalších odvětví. Právě energetika, ropný a plynárenský průmysl a bezpečnost dodávek ruských surovin patří podle Kocourka k jednomu z nejdůležitějších odvětví spolupráce ČR a RF.⁶²

Významná pozornost v rámci česko-ruských energetických vztahů byla během roku 2011 věnována zejména snaze česko-ruského konsorcia firem Atomstrojexport, Hidropress a Škoda JS o získání zakázky na dostavbu dvou jaderných bloků v JE Temelín v řádu několika miliard eur.⁶³ Sergej Kirijenko, ředitel ruské jaderné společnosti Rosatom, jehož součástí je člen konsorcia Atomstrojexport, uvedl v říjnu 2011 v Praze

při setkání s novým generálním ředitelem ČEZ Danielem Benešem, že případné vítězství česko-ruského konsorcia firem v dostavbě JE Temelín přinese českým podnikům zakázky za 4 až 5 mld. EUR (100 až 125 mld. Kč).⁶⁴ K posílení pozice v tendru na dostavbu JE Temelín podepsala ruská společnost Rusatom Overseas, dceřiná společnost státní firmy Rosatom, smlouvy o spolupráci s 15 českými výrobci a dodavateli služeb pro jadernou energetiku.⁶⁵

JE Temelín byla také jedním z hlavních témat setkání V. Klause s D. Medveděvem, které se uskutečnilo v Praze 8. 12. 2011. Ruský prezident označil JE Temelín za zajímavý projekt pro Rusko, proto „*bychom si přáli, abychom se ho mohli účastnit*“.⁶⁶ Za přítomnosti obou prezidentů byly nakonec v Praze podepsány mezi ruskými a českými subjekty kontrakty za zhruba 2,15 mld. EUR (54,3 mld. Kč). Například smlouva mezi ruským výrobcem jaderného paliva Tvel⁶⁷, patřící k ruské státní skupině Rosatom, a českou společností Alta o vytvoření společného podniku Alvel, který bude poskytovat služby související s dodávkami ruských palivových článků na evropský trh.⁶⁸

Z bezpečnostního hlediska se v českých médiích velmi často s případným vítězstvím česko-ruského konsorcia firem hovoří o další nežádoucí energetické závislosti ČR na Rusku. To tvrzení ovšem vychází z jisté neznalosti fungování jaderných elektráren, pro které je palivo připravováno ve čtyřech krocích a každý z nich může dělat jiná země. Pouze poslední fáze se musí ujmout konstruktér cílového reaktoru. Navíc jaderné palivo není uhlí nebo plyn, proto není žádný technický problém se palivem na rozumnou dobu předzásobit.⁶⁹

V roce 2011 působily aktivně v ruském energetickém sektoru i české firmy. Například v říjnu 2011 se české firmy a banky ucházely o projekt výstavby nové tepelné elektrárny ve městě Kyzyl v Tuvské autonomní republice na jihu Sibíře.⁷⁰ Začátkem listopadu 2011 pak otrokovická firma PSG získala mnohamiliardovou zakázku na výstavbu paroplynové elektrárny na severním Urale.⁷¹

Energetické vztahy ČR–USA

Podobně ve znamení zájmu americké společnosti Westinghouse o dostavbu JE Temelín a posílení česko-americké jaderné spolupráce se v roce 2001 vyvíjely energetické vztahy mezi ČR a USA. Již koncem ledna 2011 v rozhovoru pro ČTK a Český rozhlas prohlásil nový americký velvyslanec v ČR Norman Eisen, že bude v České republice „velice aktivně“ podporovat nabídku americké společnosti Westinghouse na dostavbu JE Temelín. Podle Eisena by společnost Westinghouse mohla České republice zajistit diverzifikaci energetických zdrojů.⁷²

Své stanovisko zopakoval americký velvyslanec v ČR také 31. května během rozhovoru pro ČTK a Český rozhlas v Houstonu, kde uvedl, že vítězství Westinghouse by bylo dalším pojítkem mezi USA a ČR, popř. celým regionem. Velvyslanec zároveň v rozhovoru tlumočil pozici amerického prezidenta Baracka Obamy, který „*stojí o pevné vazby s ČR a regionem. A tak [tendr] rozhodně je v jeho zorném poli*“.⁷³

O dostavbě JE Temelín a spolupráci v oblasti jaderné energie jednal 27. 10. 2011 ve Washingtonu český premiér s americkým prezidentem B. Obamou, který podpořil americké firmy v boji o dostavbu JE Temelín. Předseda vlády přislíbil americkému prezidentovi transparentní soutěž, zároveň ale upozornil, že cena není jedi-

ným rozhodujícím faktorem.⁷⁴ Nepřímo tím naznačil, že pro ČR bude důležité, aby se zakázky na JE Temelín účastnily i české firmy. Podobně jako francouzská Areva či ruský Atomstrojexport, také americká společnost Westinghouse nabídla během roku 2011 až 70% podíl českým společností na celkové zakázce. Zároveň Westinghouse do konce roku 2011 uzavřel řadu obchodních dohod s českými firmami o spolupráci při plánované dostavbě JE Temelín, např. s firmou Vítkovice a.s. nebo společností I & C Energo.⁷⁵

Energetické vztahy ČR–Francie

I v případě česko-francouzských energetických vztahů byly v roce 2011 zásadními tématy snaha francouzského koncernu Areva o zlepšení vlastní pozice v tendru na dostavbu JE Temelín a posílení spolupráce mezi Českou republikou a Francií v oblasti energetické (jaderné) bezpečnosti. 11. 2. 2011 jednal P. Nečas v Paříži nejprve s francouzským prezidentem Nikolasem Sarkozym o jaderné energetice, kterou oba politici, jejichž země patří mezi zastánce jádra, považují za významný prvek zajištění větší energetické bezpečnosti nejen pro členské státy, ale i pro Evropu jako celek. Poté se český premiér sešel s francouzským protějškem Francois Fillonem a podepsali plán spolupráce obou zemí do roku 2013, jenž rozšiřuje a konkretizuje strategickou spolupráci s důrazem na energetiku, ale i školství, vědu či strojírenství.⁷⁶

Další dohodu o spolupráci v jaderné energetice podepsali v polovině května 2011 ministr průmyslu a obchodu M. Kocourek a francouzský státní tajemník v úřadu ministra hospodářství, financí a průmyslu Eric Besson. Smlouva ustanovila tzv. cestovní mapu pro spolupráci obou zemí v oblasti jaderné energetiky a bude se týkat např. společného programu přípravy studentů. Zároveň by obě země měly nově prohloubit projekty v oblasti výzkumu a vývoje nebo koordinovat postoje obou zemí v mezinárodních institucích. V souvislosti s plánovanou zakázkou ČEZ na dostavbu nových bloků jaderné elektrárny Temelín uvedl E. Besson, že Francie může nabídnout reaktor EPR, jediný reaktor 3. generace, se kterým má již zkušenosti ve Francii, ve Finsku a v Číně.⁷⁷

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Klíčová témata, která v roce 2011 dominovala vnějším energetickým vztahům ČR, se bezprostředně promítla do činnosti jednotlivých institucionálních aktérů a intenzity jejich jednání. V tomto ohledu byli aktivními představiteli jednak český prezident V. Klaus, vláda ČR prostřednictvím premiéra P. Nečase, ale také Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR v podobě ministra průmyslu a obchodu, kterým byl nejprve M. Kocourek a poté Martin Kuba. Stejně tak byla aktivita ve vnějších energetických vztahů patrná i ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Důležitým aktérem vnějších energetických vztahů ČR byl v roce 2011 prezident Václav Klaus, jehož aktivitu lze vysledovat jednak na počtu setkání s vrcholnými politickými představiteli ostatních zemí, kde byla energetika jedním z hlavních téma-

tem, ale také na intenzitě vystoupení k dané problematice. O energetické spolupráci a posílení významu jaderné energie jednal V. Klaus během roku 2011 se všemi prezidenty V4 a dostavba JE Temelín byla hlavní agendou během setkání s ruským prezidentem v Praze. V neposlední řadě V. Klaus hovořil v květnu 2011 v Baku s prezidentem İlchamem Alijevem o strategickém významu ázerbájdžánské ropy a plynu pro energetickou bezpečnost EU.

Na vládní úrovni je významným aktérem především samotná vláda ČR. Během roku 2011 např. schválila tři strategické dokumenty, tj. Konceptci české zahraniční politiky, Bezpečnostní strategii ČR a Východiska pro koncepci surovinové a energetické bezpečnosti ČR, které přímo či nepřímo upravují energetickou bezpečnost ČR a směřování ve vnějších energetických vztazích.⁷⁸ Vláda v roce 2011 přijala novelu energetického zákona, kterou byl transponován třetí liberalizační balíček do českého národního práva. V říjnu 2011 se pak vláda ČR rozhodla projednat jednovětou novelu zákona o posuzování vlivu na životní prostředí (EIA), jež má ukončit dlouholetý spor ČR s Evropskou komisí o výklad normy.⁷⁹ Novela má zabránit možným vysokým finančním sankcím ze strany EU a také uhladit cestu výstavbě nových bloků jaderné elektrárny Temelín.⁸⁰

Podobně jako prezident V. Klaus, i předseda vlády P. Nečas v průběhu roku 2011 prosazoval v energetických vztazích ČR jadernou energetiku, o které jednal s politickými představiteli USA, Francie nebo Polska. V případě Německa a Rakouska český premiér ubezpečil obě země o respektování jejich bezjaderné politiky ze strany ČR, ale zároveň vyzval k respektování českého rozhodnutí nadále pokračovat v rozvoji jaderné energetiky jako součástí energetického mixu. Vedle toho český premiér prosazoval propojení české energetické infrastruktury s okolními zeměmi, např. mezi ČR a Polskem.

Důležitým hráčem vnějších energetických vztahů České republiky je také ministerstvo průmyslu a obchodu, které se aktivně podílelo na vyjednávání o nové podobě charty Mezinárodního energetického fóra, kterou za Českou republiku podepsal 22. 2. 2011 v saúdskoarabském hlavním městě Rijádu ministr průmyslu a obchodu M. Koucourek. Nová charta má zajistit větší stabilitu mezinárodních energetických trhů. Ministerstvo průmyslu a obchodu také v dubnu na konferenci „Strojirenství 2011“ s podtitulem „ČR země špičkových jaderných technologií“ podpořilo další posílení jaderné energie a zvýšení výroby elektřiny z jádra nad 50 %.

V rámci ministerstva zahraničních věcí byla otázka vnějších energetických vztahů ČR jedním z hlavních témat pro ministra Karla Schwarzenberga, jeho prvního náměstka Jiřího Schneidera a především velvyslance ČR pro energetickou bezpečnost Václava Bartušku. Stejně jako v předešlých letech, i v roce 2011 byla činnost MZV a jeho jednotlivých odborů zaměřena jednak na připomínkové řízení k určitým vládním dokumentům a přípravu pracovních materiálů pro ostatní ministerstva, ale také na aktivní prosazování problematiky energetické bezpečnosti ve vnějších zahraničních vztazích. Například koncem ledna 2011 na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti jednal K. Schwarzenberg s francouzským ministrem pro evropské záležitosti Laurentem Wauquiezem o evropské energetické strategii a sblížení pozic Francie a ČR v otázkách energetiky při přípravě zasedání Evropské rady plánované na za-

čátek února 2011.⁸¹ V květnu pak MZV vyjádřilo nesouhlas s návrhem KSČM zrušit zákon z roku 2000, který českým firmám zakazuje dodávat zařízení do JE v iránském Búšehru.⁸²

Tradičně aktivní byl český velvyslanec pro energetickou bezpečnost V. Bartuška, který nejprve v dubnu 2011 v reakci na plánované rozhodnutí EU o provedení záťažových testů v Evropě doporučil, aby stát u tendru na dostavbu JE Temelín požadoval co nejpřísnější bezpečnostní podmínky, jež jsou nutné mj. proto, že sousední Rakousko se k atomu dlouhodobě staví odmítavě.⁸³ O měsíc později V. Bartuška obhajoval využívání jaderné energetiky v ČR na debatě pořádané Německou společností pro zahraniční politiku.⁸⁴ Téma JE Temelín bylo přítomné i v rozhovorech mezi novým českým velvyslancem v USA Petrem Gandalovičem a jeho americkým protějškem N. Eisenem v květnu 2011.⁸⁵

O energetické bezpečnosti jednala v dubnu 2011 také sněmovní delegace pod vedením předsedkyně Sněmovny Miroslavy Němcové s lotyšským prezidentem, předsedou vlády, ministrem zahraničních věcí a předsedkyní parlamentu. Součástí programu byla i prohlídka největšího pobaltského podzemního zásobníku plynu v Inčukalns, který je praktickou ukázkou fungování místního energetického sektoru.⁸⁶

V neposlední řadě se energetikou, resp. působením cizích subjektů na energetický sektor ČR, zabývá také BIS. Ve své výroční zprávě ze září 2011 např. varovala před aktivitami zahraničních subjektů v energetice, které by v konečném důsledku mohly ohrožovat budoucí diverzifikaci dodávek energetických surovin do ČR. Zároveň v roce 2010 BIS zaznamenala zvýšený zájem ruských orgánů o posilování vlivu na českou energetiku.⁸⁷

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Stejně jako evropská, i česká média věnovala v první polovině roku 2011 zvýšenou pozornost havárii jaderné elektrárny v japonské Fukušimě a událostem, které po ní následovaly. Například v dubnu 2011 si nechal Národní strojírenský klastr zpracovat průzkum, jak se Češi po katastrofě dívají na jadernou energetiku. Z výsledků vyplývá, že oproti roku 2009 došlo v ČR k nárůstu negativního postoje vůči jaderné energii. Podle průzkumu má k jaderné energii negativní pohled 43 % lidí, což je o 9 % více než v roce 2009. Zhruba 47 % lidí zaujímá neutrální postoj. Pozitivní má pouze 10 %, což je o 13 % méně než v roce 2009.⁸⁸ Negativní postoj k jádru se v roce 2011 zvýšil i ve Francii. Podle průzkumu, který v dubnu 2011 uveřejnil list *France-Soir*, je až 83 % dotázaných pro podstatné snížení závislosti země na atomu.⁸⁹

V souvislosti s havárií japonské elektrárny se řada českých deníků zabývala rozhodnutím německé vlády uzavřít všechny svoje jaderné elektrárny nejpozději do roku 2022 a možnými důsledky pro český energetický sektor. Česká média, např. *iHNED*, *iDNES*, si pak také všimla vesměs negativních vyjádření českých politiků na tento krok Německa, ale i odmítavých reakcí ze strany Rakouska a Německa na dostavbu JE Temelín. Naproti tomu bývalý ředitel ČEZ M. Roman v květnu 2011 v rozhovoru

pro německý deník *Handelsblatt* připustil, že plánovaný odklon Německa od jaderné energie nabízí ČEZ možnost a příležitost prodávat do Německa více elektřiny.⁹⁰

Další hlavní téma, kterému se téměř všechna média (*iHNED*, *iDNES*, *E15*, *Právo*) věnovala, byla zakázka ČEZ na výstavbu třetího a čtvrtého bloku JE Temelín. Česká média se v tomto ohledu zaměřila jednak na setkávání českých politických činitelů (prezidenta, premiéra a ministra průmyslu a obchodu) s politickými představiteli USA, Ruska a Francie, jejichž společnosti se o zakázku ucházejí, a také na „lobbování“ amerického, ruského a francouzského prezidenta za vlastní národní společnosti v tomto tendru. Zároveň se většina českých deníků, *E15*, *Mladá fronta DNES* a *Hospodářské noviny*, soustředila na aktivity zahraničních společností na českém trhu spojené s nabídkou spoluúčasti českých firem na zakázce a uzavíráním obchodních kontraktů.

Především pokusy Ruska o expanzi na evropské a české trhy s energií sledovaly, podle tajných amerických diplomatických depeší, které v srpnu 2011 zveřejnil kontroverzní server *WikiLeaks*, se znepokojením USA. „*Neznepokojuje nás, nakupujete-li jadernou energii ve Francii nebo v USA, ale pokud ji kupujete v Rusku, musel bych zpochybnit váš úsudek. Chcete-li se odstříhnout od Ruska, obraťte se na Westinghouse,*“ řekl podle citovaných depeší viceprezident USA Joseph Biden tehdejšímu českému premiérovi Janu Fischerovi při své návštěvě Prahy v roce 2009.⁹¹

ZÁVĚR

Vnější energetické vztahy ČR se v roce 2011 zaměřily na několik velkých témat, především postupné napojování české energetické infrastruktury na přepravní trasy a trhy okolních států, obhajobu využívání jaderné energie v Evropě a na výstavbu dvou nových bloků JE Temelín. Tato témata ovlivnila i směřování vnějších energetických vztahů ČR, které probíhaly jak na multilaterální úrovni v rámci EU a V4, tak na bilaterální úrovni, kde ČR jednala s Polskem, Maďarskem, Slovenskem, Rakouskem, Německem, USA, Ruskem a Francií.

Pro vnější dimenzi energetické bezpečnosti ČR má zásadní význam EU. Přestože aktivita ČR, ve srovnání s první polovinou roku 2009, kdy měla energetiku mezi hlavními prioritami svého předsednictví v Radě EU, se v roce 2010 vrátila k normálu, neboť předsednictví je pro každý stát obrovským prostorem pro seberealizaci, prosazovala ČR v roce 2011 např. společně s dalšími členskými státy (Francií, Polskem, Velkou Británií, Litvou atd.) další využívání jaderné energie v rámci EU. Zároveň ČR jako jeden z mála členských států implementovala v srpnu 2011 třetí liberalizační balíček do svého národního práva.

Z pohledu vnějších energetických vztahů je pro ČR velmi důležitá jednak vzájemná spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky a zároveň kooperace s jednotlivými středoevropskými zeměmi V4, se kterými ČR sdílí stejný pozitivní postoj k jaderné energetice. Během roku 2011 se země V4 společně shodly na potřebě dokončení severojižního propojení trhů s energiemi a na posílení dalšího využívání jaderné energie.

Naproti tomu jaderná energie je tradičně spornou otázkou bilaterálních energetických vztahů ČR s Rakouskem, které dlouhodobě požaduje uzavření obou jaderných

elektráren v ČR a protestuje proti dostavbě JE Temelín. Stejně tak v roce 2011 byla jaderná energetika negativním tématem energetických vztahů ČR a SRN, zejména v souvislosti s rozhodnutím německé vlády uzavřít do roku 2022 všechny svoje jaderné elektrárny a přesvědčit ČR, aby ustoupila od výstavby nových dvou bloků JE Temelín.

Tendr na dostavbu dvou nových bloků JE Temelín představoval v roce 2011 jedno z hlavních témat energetických vztahů mezi ČR a Ruskem, které opatrně směřovaly spíše ke zlepšení vzájemné spolupráce. Pozitivní trend potvrdil např. podpis česko-ruské Společné deklarace o partnerství pro modernizaci během setkání V. Klause s D. Medveděvem v Praze v prosinci 2011. Posílení jaderné spolupráce společně se zájmem o zakázku na dostavbu JE Temelín byly také hlavními tématy energetických vztahů ČR s Francií a USA.

Jak se bude blížít termín vyhlášení vítěze tendru na dostavbu JE Temelín, který by měl být znám v roce 2013, lze v ČR očekávat nárůst aktivity jak samotných společností ve snaze o získání zakázky, tak politických představitelů USA, Ruska a Francie vůči těm českým. Česká republika bude i nadále k posílení své energetické bezpečnosti prosazovat (v rámci EU i V4) využívání jaderné energie a pokračovat v budování energetické přenosové soustavy s okolními státy.

Poznámky

- ¹ Binhack, Petr (2011): *Nová třicetiletá válka o jadernou energetiku?* iHNED, 22. 6. 2011. On-line: ihned.cz/c1-52149480-nova-tricetileta-valka-o-jadernou-energetiku.
- ² Nečas v Radiožurnálu: *ČR neplánuje odstavit jaderné elektrárny*. Finance.cz, 16. 3. 2011. On-line: www.finance.cz/zpravy/finance/302137-necas-v-radiozurnalu-cr-neplanu-je-odstavit-jadernoelektrarny/.
- ³ *Putin si v Bruselu stěžoval na energetickou politiku EU*. ČTK, 24. 2. 2011.
- ⁴ *Jednání o energetice mezi EU a Ruskem narazila na problémy*. ČTK, 24. 10. 2011.
- ⁵ *Gazprom po raziích EK brání své kontrakty na dodávky plynu do EU*. ČTK, 28. 9. 2011.
- ⁶ *Vláda schválila novou koncepci zahraniční politiky*. ČTK, 20. 7. 2011.
- ⁷ Tamtéž.
- ⁸ *Nová bezpečnostní strategie zdůrazňuje energetickou bezpečnost*. ČTK, 8. 9. 2011.
- ⁹ *Vláda schválila východiška pro koncepci energetické bezpečnosti*. ČTK, 17. 8. 2011.
- ¹⁰ *Novela energetického zákona vstoupila v platnost v srpnu 2011*.
- ¹¹ *Poslanci podpořili liberalizaci energetického trhu*. ČTK, 8. 2. 2011.
- ¹² *Klaus v OSN podpořil jadernou energii jako stabilní a legitimní*. ČTK 23. 9. 2011.
- ¹³ *Německé skoncování s jádrem je populistické a iracionální, řekl Klaus*. iDNES, 2. 5. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/nemecke-skoncovani-s-jadrem-je-populisticke-a-iracionalni-rekl-klaus-1i4-zahranicni.aspx?c=A110607_185522_zahranicni_brm.
- ¹⁴ *Klaus k Temelínu: Rusko zatím nabízí víc českých subdodavatelů*. ČTK, 8. 12. 2011.
- ¹⁵ V případě otázky naplňování klimaticko-energetických cílů (např. klimaticko-energetický balíček, Energie 2020, směrnice o energetické účinnosti, Energetický plán do roku 2050) je pozice ČR spíše konzervativní, nicméně nelze říci, že by ČR dramaticky vystupovala proti hlavnímu proudu. Na druhou stranu Polsko, které je od nástupu D. Tuska v řadě energetických témat velice proevropské, se v otázkách klimatické změny staví proti. Kvůli odmítavému postoji Polska se nepodařilo přijmout závěry Plánu přechodu na konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050.

- ¹⁶ V konečné verzi liberalizačního balíčku si mohly členské státy EU vybrat, jakou ze tří možností si pro domácí plynaře a výrobce a distributory elektřiny zvolí.
- ¹⁷ Tichý, Lukáš (2010): *Problematika vzájemné závislosti v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací a působení Evropské unie*. Sřfdoevropské politické studie, roč. XII, č. 2–3/2010. On-line: www.cepsr.com/clanek.php?ID=415.
- ¹⁸ EU Skupina na vysoké úrovni pro severojižní propojení je dále rozdělena do tří pracovních skupin: pro ropu, zemní plyn a elektřinu. Dále srv. Pazdera, František (2011): *Spolupráce v oblasti energetiky v rámci V4. Jednotný evropský energetický trh – blízká vize nebo vzdálená budoucnost?* MPO ČR, 3. 11. 2011. On-line: www.euroskop.cz/gallery/62/18787-pazdera.pdf.
- ¹⁹ Vondra: *Tématy únorového summitu EU budou energetika a inovace*. ČTK, 21. 1. 2011.
- ²⁰ *Výběr závěrů z mimořádného summitu EU*. ČTK, 4. 2. 2011.
- ²¹ Kocourek: *Obnovitelné zdroje ovlivní jednotný trh energií EU*. ČTK, 3. 11. 2011.
- ²² K zátěžovým testům EU se připojilo i Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Švýcarsko, Chorvatsko, Arménie a Turecko.
- ²³ *Jaderné elektrárny může ohrozit politika EU*. ČTK, 1. 9. 2011.
- ²⁴ Komisař: *EU musí zvážít, zda je schopna se obejít bez jádra*. ČTK, 15. 3. 2011.
- ²⁵ *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o zabezpečení dodávek energie a mezinárodní spolupráci – „Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi“*. On-line: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0539:FIN:CS:PDF).
- ²⁶ Komise např. v červnu 2011 uveřejnila návrh nové směrnice o energetické účinnosti. Výsledkem by měla být relativně přísná, preskriptivní norma mající za cíl dosáhnout do roku 2020 20% zvýšení energetické účinnosti v EU jako celku. Dále Evropská komise přijala v prosinci 2011 sdělení s názvem „Energetický plán do roku 2050“, který jako hlavní priority energetické politiky EU do roku 2050 zdůrazňuje snižování emisí skleníkových plynů, a to až o 80 %.
- ²⁷ *Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje mechanismus výměny informací o mezivládních dohodách mezi členskými státy a třetími zeměmi v oblasti energetiky*. On-line: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0540:FIN:CS:PDF.
- ²⁸ *EK chce, aby státy musely EU informovat o energetických dohodách*. ČTK, 7. 9. 2011.
- ²⁹ *Komise dostala mandát k jednání o dodávkách kaspického plynu*. Euractiv, 12. 9. 2011. On-line: www.euractiv.cz/energetika/clanek/komise-dostala-mandat-k-jednani-o-dodavkach-kaspickeho-plynu-009128.
- ³⁰ *Investoři plynovodu Nabucco údajně zvažují odstoupení z projektu*. ČTK, 8. 3. 2011.
- ³¹ *Nabucco a South Stream jsou z ekonomického hlediska iracionální*. ČTK, 17. 2. 2011.
- ³² Projekty společného evropského zájmu se zaměřují na elektroenergetické a plynárenské sítě a musí vykazovat potenciální hospodářskou životaschopnost. Hodnocení hospodářské životaschopnosti je založeno na analýze nákladů a přínosů, která zohlední veškeré náklady a přínosy související s aspekty ochrany životního prostředí, bezpečnosti dodávek a přínosu pro hospodářskou a sociální soudržnost. Jinak řečeno projekt evropského významu je jasně danou kategorií zvýhodňující jej např. v TEN-E (transevropské energetické sítě).
- ³³ Tichý, Lukáš (2011): *Na jižní energetické frontě opět rusno*. Natoaktual.cz, 24. 10. 2011. On-line: www.natoaktual.cz/na-jizni-energeticke-fronte-opet-rusno-dyv-na_analyzy.aspx?c=A111024_130049_na_analyzy_m02.
- ³⁴ *EU dá 9 miliard na rozvoj energetické infrastruktury*. Euractiv.cz, 20. 10. 2011. On-line: www.euractiv.cz/energetika/clanek/eu-da-9-miliard-eur-na-rozvoj-energeticke-infrastruktury-009261.
- ³⁵ Martin Kuba se stal novým ministrem průmyslu a obchodu 16. 11. 2011, kdy na tomto postu vystřídala Martina Kocourka.
- ³⁶ *Desítka zemí se shodla na vytvoření severojižního propojení energií v Evropě*. BusinessInfo.cz, 25. 11. 2011. On-line: www.businessinfo.cz/cz/clanek/archiv-aktualit-pro-podnikatele/severojizni-propojeni-ener-gii-v-evrope/1001627/62545/.
- ³⁷ Ke koordinaci společné pozice zemí V4 v oblasti energetiky na půdě EU vznikla 19. 1. 2011 Pracovní skupina pro evropskou problematiku.

- ³⁸ Severojižní koridor se v úplné podobě bude skládat z nově postavených regasifikačních LNG terminálů v Baltském moři (LNG terminál v přístavu Swinoujscie) a Jaderském moři (LNG terminál na ostrově Krk) a sérií interkonektorů, které budou propojovat jednotlivé národní sítě.
- ³⁹ Zároveň bylo 30. 5. 2011 podepsáno Memorandum o porozumění ohledně spolupráce vedoucí k vytvoření funkčního, propojeného a integrovaného vnitřního trhu s elektřinou mezi českým, slovenským a maďarským provozovatelem přenosových soustav (ČEPS, SEPS, MAVIR) a operátory trhů s elektřinou (OTE, OKTE, HUPX).
- ⁴⁰ *Plyn mezi Českem a Polskem může proudit. Spuštěn byl Stork.* E15, 14. 9. 2011. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/plyn-mezi-ceskem-a-polskem-muze-proudit-spusten-byl-stork-700101.
- ⁴¹ *První část propojení plynovodů v zemích V4 bude dokončena letos.* ČTK, 25. 1. 2011.
- ⁴² Binhack, Petr–Tichý, Lukáš (eds.) (2011): *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 15.
- ⁴³ *Prezidenti visegrádské čtyřky jsou pro rozvoj jaderné energetiky.* ČTK, 8. 10. 2011.
- ⁴⁴ *Slovenský a český prezident podpořili rozvoj jaderné energetiky.* ČTK, 27. 6. 2011.
- ⁴⁵ *ČR a Maďarsko nechťejí populistické odmítání jádra, řekl Klaus.* ČTK, 27. 6. 2011.
- ⁴⁶ *Komorowski v Praze potvrdil těsné vazby mezi ČR a Polskem.* ČTK, 21. 2. 2011.
- ⁴⁷ *Polsko a ČR chtějí společně v EU obhajovat jádro.* ČTK, 15. 7. 2011.
- ⁴⁸ Podle Energetického regulačního úřadu by v budoucnu měly do Rakouska vzniknout dva přeshraniční plynovody. První v úseku Záhoří–Spáleníště a druhý Břeclav–Reintal. Zároveň by měl na území ČR vyrůst plynovod Moravia, který povede z Břeclavi na Ostravsko a spojí tak sever a jih střední Evropy. Plynovod se nedaleko severomoravského Příboru rozdělí na dvě větve – první povede k podzemnímu zásobníku plynu v Třanovicích jižně od Ostravy, druhá větev objde Ostravu ze severu na Hlučínsku se napojí na polskou síť. Na jihu Moravy pak na Moravii naváže připravovaný plynovod, který propojí ČR s rakouským Baumgartenem, kde by měl končit plánovaný plynovod Nabucco. *LN: Moravu protne nový plynovod.* ČTK, 7. 7. 2011.
- ⁴⁹ *Premiér Nečas ve Vídni: Bezpečnost jaderných elektráren je naší prioritou.* iDNES, 22. 3. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/premier-necas-ve-vidni-bezpecnost-jadernych-elektren-je-nasi-prioritou-11w-/do-maci.aspx?c=A110322_121500_domaci_taj.
- ⁵⁰ *Rakousko chce použít „všechny prostředky“ proti českému jádru.* ČTK, 16. 9. 2011.
- ⁵¹ Zároveň podle P. Nečase by v důsledku odstoupení Německa o jádra mohlo po roce 2022 dojít ke zvýšení ceny elektřiny v ČR až o 30 %, pokud Česká republika nepřijme dostatečná opatření. *Nečas: Odstoupení Německa od jádra zdraží proud v ČR o 30 pct.* ČTK, 1. 6. 2011.
- ⁵² *Německo bez jádra zdraží elektřinu v Česku o třetinu, bojí se Nečas.* iHNED, 1. 6. 2011. On-line: byznys.ihted.cz/c1-51990460-nemecko-bez-jadra-zdrazi-elektřinu-v-cesku-o-tretinu-boji-se-necas.
- ⁵³ *Roman: ČEZ chce prodávat více proudu Němcům po odklonu od jádra.* ČTK, 2. 5. 2011.
- ⁵⁴ *Diskutujeme veřejně o dostavbě Temelína, nabídl Nečas Německu.* iDNES, 23. 11. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/diskutujeme-verejne-o-dostavbe-temelina-nabidl-necas-nemecku-pqy-/domaci.aspx?c=A111123_073928_ekonomika_hro.
- ⁵⁵ Ropovodem IKL jsou do ČR přepravovány nízkosírné, tzv. sladké ropy (např. z oblasti Kaspického moře – Ázerbájdžán, Kazachstán), z ropného terminálu v Terstu prostřednictvím Transalpinského ropovodu (TAL). Spuštěním ropovodu IKL v polovině 90. let přestala být ČR 100% závislá na dodávkách ruské ropy.
- ⁵⁶ *Nečas v Drážďanech podpořil propojení Družby na německou síť.* ČTK, 7. 10. 2011.
- ⁵⁷ Na druhou stranu plynovod Gazela neznamená krok ke snížení energetické závislosti na Rusku, protože jeho prostřednictvím bude ČR odebírat ruský zemní plyn z plynovodu Nord Stream. Kuchyňková, Petra (2011): *Rusko v české zahraniční politice*, s. 198. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2010. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- ⁵⁸ Česká republika importuje dlouhodobě zhruba 75 % zemního plynu z Ruska a na ruské ropě je závislá přibližně ze 70 %.

- ⁵⁹ Nicméně posilování vlivu Gazpromu na českém energetickém trhu pokračovalo ve druhé polovině roku 2011, kdy např. dceřiná společnost Vemex v září 2011 dokončila převzetí 51 % RSP Energy, která dodává plyn do českých domácností. Jedná se o první případ, kdy skupina Gazprom bude nejen dodávat plyn do ČR, ale také ho bude prodávat konečnému spotřebiteli. Dceřiná společnost Gazpromu Vemex má 8% podíl na tuzemském trhu s plynem a vedle plynu dodává domácnostem také elektřinu. Vemex je ovládána z 50,1 % Gazpromem Germania, 33 % vlastní Centrex Europe Energy & Gas – dceřinná společnost Gazprombanky a zbytek firma EW East-West Consult AG. Dále srov.: *Vemex převzal majoritu v RSP Energy*. E15, 12. 9. 2011. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/vemex-prevzal-majoritu-v-rsp-energy-699047.
- ⁶⁰ *Gazprom odloží vstup do českých rafinérií*. E15, 11. 4. 2011. On-line: zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/gazprom-odlozi-vstup-do-ceskych-rafinerii.
- ⁶¹ Připravovaný česko-ruský dokument o partnerství (Česko-ruská Společná deklarace o partnerství pro modernizaci) navázal na iniciativu Partnerství pro modernizaci mezi EU a Ruskem z června 2010.
- ⁶² *Kocourek jednal s Žukovem o plynu a modernizaci průmyslu*. ČTK, 11. 11. 2011.
- ⁶³ Společnost ČEZ odstartovala v srpnu 2009 veřejnou zakázku na dostavbu dvou jaderných bloků v JE Temelín s případnou opcí na rozšíření JE Dukovany a slovenské JE Jaslovské Bohunice. Stavba třetího a čtvrtého bloku JE Temelín má být hotova nejpozději v roce 2025. Původní termín do roku 2020 posunula společnost ČEZ v únoru 2011 o pět let. Uchazeči by měli v roce 2012 podat nabídky a v roce 2013 by mělo být rozhodnuto o vítězi. V závislosti na zvolené technologii (reaktory od jednotlivých dodavatelů se liší výkonem) a rozsahu výstavby (pouze Temelín nebo i Dukovany) by se po dokončení nových bloků mohl podíl jádra na výrobě elektřiny v ČR zvýšit až na zhruba 40–50 %.
- ⁶⁴ *Rosatom: Češi získají při stavbě Temelína zakázky za 125 mld. Kč*. ČTK, 24. 10. 2011.
- ⁶⁵ *Ruský Rosatom podepsal smlouvu o spolupráci s 15 českými firmami*. ČTK, 25. 10. 2011.
- ⁶⁶ *Klaus k Temelínu: Rusko zatím nabízí víc českých subdodavatelů*. ČTK, 8. 12. 2011.
- ⁶⁷ Společnost TVEL vyhrála v roce 2006 výběrové řízení na dodávku paliva pro elektrárnu Temelín do roku 2020. Po 10 letech provozů bloků nahradila původního dodavatele paliva, americkou společnost Westinghouse. Od roku 2010 začal TVEL dodávat jaderné palivo pro reaktor prvního bloku JE Temelín a od roku 2011 pro reaktor druhého bloku.
- ⁶⁸ *E15: Vzniká nová rusko-česká firma zabývající se jaderným palivem*. ČTK, 7. 12. 2011.
- ⁶⁹ Černocho, F. (2010): *Jaderný tendr ČEZ: mezi byznysem a zahraniční politikou*. Natoaktual, 26. 7. 2010. On-line: www.natoaktual.cz/jaderny-tendr-cez-mezibyzysem-a-zahranicni-politikou-pi5-/na_analyzy.aspx?c=a100726_115401_na_analyzy_m00.
- ⁷⁰ *České firmy se ucházejí o elektrárnu v sibiřské Tuvě*. ČTK, 10. 10. 2011.
- ⁷¹ *Klaus k Temelínu: Rusko zatím nabízí víc českých subdodavatelů*. ČTK, 8. 12. 2011.
- ⁷² *Velvyslanec USA ve funkci podpoří zájem Westinghouse o Temelín*. ČTK, 28. 1. 2011.
- ⁷³ *Eisen: Snažení Westinghousu v tendru o Temelín sleduje i Obama*. ČTK, 31. 5. 2011.
- ⁷⁴ *Obama přijal v Bílém domě Nečase. Jste opravdoví spojenci, chválil ČR*. iDNES, 27. 10. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/obama-prijal-v-bilem-dome-necase-jste-opravdovi-spojenci-chvalil-cr-1dn-zahranicni.aspx?c=A111027_170445_zahranicni_cen.
- ⁷⁵ *Westinghouse ulovil další rybu pro případnou dostavbu Temelína – vítkovické strojírný*. iHNED, 1. 12. 2011. On-line: byznys.ihned.cz/c1-53924290-westinghouse-ulovil-dalsi-rybu-pro-pripadnou-dostavbu-temelina-vitkovicke-strojirny.
- ⁷⁶ *Nečas podepsal s Francií plán spolupráce do roku 2013*. ČTK, 10. 2. 2011.
- ⁷⁷ *ČR a Francie budou spolupracovat v oblasti jaderné energetiky*. ČTK, 18. 5. 2011.
- ⁷⁸ Naopak vládě ČR se během roku 2011 nepodařilo schválit dva klíčové dokumenty, a to Koncepti surovinové a energetické bezpečnosti ČR a aktualizovanou verzi Státní energetické koncepce.
- ⁷⁹ *Novela o EIA je v ČR účinná od 31. 1. 2012*.
- ⁸⁰ *Novela o EIA má ukončit práci s Evropskou komisí a pomoci Temelínu*. ČTK, 21. 10. 2011.
- ⁸¹ *La France et la République tchèque défendent une position commune sur l'énergie*. France Diplomatie, 31 janvier 2011. On-line: www.diplomatie.gouv.fr/fr/pays-zones-geo/republique-tcheque/la-france-et-la-republique-tcheque/evenements-3675/article/la-france-et-la-republique-tcheque.
- ⁸² *MZV nesouhlasí se zrušením zakazu dodávek do iránského Búšehru*. ČTK, 23. 5. 2011.

- ⁸³ *Bartuška: ČR chce u Temelína nejpřísnější bezpečnostní podmínky.* ČTK, 13. 4. 2011.
- ⁸⁴ *Bartuška: ČR se musí vyrovnat se změnou energetické politiky Němců.* ČTK, 10. 5. 2011.
- ⁸⁵ *Gandalovič: Fukušimská tragédie ovlivní soutěž k Temelínu.* ČTK, 10. 5. 2011.
- ⁸⁶ *Němcová s předsedy klubů zamíří v neděli do Lotyšska.* ČTK, 9. 4. 2011.
- ⁸⁷ *Hlavní body výroční zprávy Bezpečnostní informační služby.* ČTK, 7. 9. 2011.
- ⁸⁸ *MPO: Podíl energie z jádra by se měl v ČR zvýšit nad 50 procent.* ČTK, 21. 4. 2011.
- ⁸⁹ *Čtyři pětiny Francouzů jsou pro snížení závislosti na atomu.* ČTK, 5. 4. 2011.
- ⁹⁰ *ČEZ chce nahradit německý odklon od jádra, říká Roman.* iDNES, 2. 5. 2011. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-chce-nahradit-nemecky-odklon-od-jadra-rika-roman-fo-ekoakcie.aspx?A110502_110710_ekoakcie_fih.
- ⁹¹ *WikiLeaks: USA varovaly ČR před energetickou závislostí na Rusku.* Finanční noviny, 26. 8. 2011. On-line: www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/pocitace/zpravy/wikileaks-usa-varovaly-cr-pre-d-energetickou-zavislosti-na-rusku/679577?utm_source=rss&utm_medium=feed.